

От автора

Публикувах първата си книга през 1997-а, близо трийсет години преди да напиша тези редове, в епоха, която от гледна точка на издателския бизнес ми се струва толкова отдалечена, колкото и каменната ера. Интернет още не беше завладял света. Бях чувал за имейли, но аз нямах. Не познавах и човек, който да има имейл. Първите редакторски бележки върху ръкописа ми пристигнаха по факса, който се намираше в един квартален магазин, защото аз самият не разполагах с такъв. Общувах с моя литературен агент с помощта на писма или стационарен телефон. Изпращах ръкописите си като тежки обементи колети по пощата.

Хубавото на тази епоха бяха книжарниците, които съвсем не се намираха в упадък. Нещо повече, те процъфтяваха. В Ню Йорк имаше четири превъзходни книжарници, специализирани в криминални романи, а в повечето градове имаше поне една-две такива. Собствениците им обожаваша жанра и го познаваха до най-малката подробност. Те често разговаряха по телефона или се събираха на специални конференции, за да обсъдят най-актуалните нови заглавия и автори.

Така започнах и аз. Тези „познавачи“, или „големи усти“, както ги наричаха, обсъдиха „Място за убиване“ и обявиха книгата за ключова премиера за жанра. Тя се превърна в култов хит, макар и само в рамките на тази общност. После спечели няколко награди за най-добър дебютен роман. Така се озовах на стартовата линия.

Естествено (и това е съвсем логично), докато излезе втората ми книга, тези почитатели на кримките се бяха насочили към още по-нови заглавия и автори. Всички с изключение на един. Единствената „голяма уста“, която не спря да говори за „Труден за убиване“, беше Ото Пенцлър. Той беше собственик на „Мистириъс Букшоп“ в центъра на Манхатън и тъй като мнението му се чуваше, беше добре този човек да е на ваша страна. Пенцлър

беше световноизвестен колекционер и специалист по Шерлок Холмс. Той рекламира „Труден за убиване“ със същия ентусиазъм, с който колегите му бяха лансирали „Място за убиване“. Искрено съм му благодарен за това.

Ото притежаваше собствено независимо издателство, „Мистириъс Прес“, освен това беше редактор и съставител на безброй сборници с разкази. Той се занимаваше с повече дейности, отколкото бяха пръстите на ръцете му. Все правеше нещо. Например издаваше луксозни томове с красиви корици, за които смяташе, че ще се харесат на редовните му клиенти. Постепенно, с течение на годините станахме добри приятели въпреки избухливия му нрав и ужасните му политически възгледи. Като негов плюс мога да посоча, че Ото беше привърженик на бейзболния отбор на „Янките“ и беше гледал как играе Мики Мантъл на върха на славата си. Освен това често се появяваше в компанията на поредната ослепителна съпруга или приятелка, имаше безупречен вкус за изискани храни и шампанско, беше много забавен по един леко ироничен начин, който допадаше на британеца в мен, и накрая, беше джентълмен. Двамата се разбирахме чудесно.

По едно време той ме попита дали може да направи лимитирано луксозно издание на поредицата за Джек Ричър. И други хора бяха отправяли подобно питане, но аз винаги бях отговарял с отказ. Много от читателите ми бяха погълнати от Ричър до такава степен, че се чувстваха длъжни да притежават всяко издание. Не исках да трябва да платят сто долара за преиздание на книга, която вече имат, но просто сега е с по-хубава корица и обложка. Затова неизменно отхвърлях подобни предложения.

Специалните издания на Ото обаче бяха и строго лимитирани. По стотина бройки от заглавие. Неговата клиентска база беше достатъчно обширна – и богата, – затова той спокойно можеше да намери сто души, които да си купят книгата, без да се интересуват от цената. Реших, че няма опасност да експлоатирам обичайните си читатели. Затова се съгласих.

После Ото ме помоли да напиша предговор към всяко заглавие, тъй като това щеше да повиши стойността на изданието и щеше да го направи още по-специално. Не знаех какво да кажа. Определено бях поласкан, че някой би пожелал да отпечата или да купи толкова красива книга, но не смятах, че ще добавя някаква литературна стойност към текста освен онази, която почитателят на Ричър може да извлече от самия роман. Аз работя без предварителен план или набор от правила, не следвам структуриран подход и нямам дългосрочни намерения. Предполагам, че бих могъл да се престоря, че го правя, след което да приложа метода на обратното инженерство и да формулирам приемливо обяснение защо една или друга книга изглежда тъкмо така в окончателния си вид. Истината е, че винаги съм се надявал на най-доброто, доверявал съм се на инстинктите си и съм се захващал с неща, за които не притежавам нужния опит.

Затова реших да задоволя тази си приумица и се възползвах от възможността да направя това, което бих искал повече писатели да правят: да си водят ясни и подробни записки кой, какво, къде, кога, как, защо... Нещо като дневник на писателската им кариера. Не съм толкова суетен, че да си въобразя колко важно е това. Или колко интересно. Но като читател, почитател, маниак, бих искал да науча повече такива подробности за творчеството на други автори. И тъй като хората не са чак толкова различни, предположих, че поне някои читатели ще проявят интерес към аналогични подробности от моето творчество. В краен случай далече в бъдещето, когато дъщеря ми реши да разбере какво и кога е правил баща ѝ или какво си е мислил, ще разполага с цял рафт хубави книги, които да дадат точен отговор на всичките ѝ въпроси.

Лий Чайлд
Къмбрия, 2025

Послеслов от издателя

Мога да заявя без никакво преувеличение, че Лий Чайлд е в състояние да прикове вниманието на всички присъстващи с тихия си глас и предразполагащо поведение и да остави у всекиго усещането, че се обръща лично към него. Трудно ми е да опиша това умение на Лий, най-близката дума, за която се сещам, е харизма. Не се съмнявам, че хората, които са се срещали с него или дори само са го виждали от разстояние, ще се съгласят с мен.

Знам, че ще прозвучи изненадващо, но този елегантен чар е попил и в книгите на Лий. На пръв поглед поредицата за Джак Ричър е низ от епизоди на насилие, прекъсвани от време на време от неговите размисли да се намеси или не, колко сериозни са препятствията или какви ще бъдат за околните последствията от неговите действия.

Ако трябва да сведем поведението му до някое клише, Ричър е нещо като доброволен борец с престъпността или самопровъзгласил се отмъстител. Макар да познава закона и да вярва в него, той предпочита да го игнорира, за да въздаде справедливост. Невинните, попаднали в отчаяни ситуации, не са в състояние да разсъждават върху нюансите в закона. Ричър също не отдава приоритет на въпросните нюанси. Той попада случайно или съзнателно търси ситуации, в които знае, че може да помогне, затова се намесва и наистина помага. Той не се колебае, не увърта, не претегля, не си задава въпроси от рода на „ами ако това, ами ако онова...“, не поглежда часовника си, за да провери разполага ли с достатъчно време да се справи със ситуацията.

Както съм писал и по-рано, Джак Ричър е съвременно превъплъщение на благородните рицари от средновековните легенди, той е противопоставен на модерния антигерой, измъчван от зависимости и преследван от минали грешки.

Лий Чайлд е Джак Ричър. Не, не физически. Лий не е висок метър и деветдесет и три (е, почти), освен това Ричър май е с петдесетина килограма по-тежък от него. Освен това Лий подобно на повечето от нас не си търси сам белята. Но егалитарният мироглед (ако мога да заимствам максимата на Майкъл Конъли, „всички имат значение или никой няма значение“) доминира философията както на автора, така и на неговото творение.

Тази особена чувствителност ме привлече към Лий и Ричър още преди много години, когато прочетох „Място за убиване“ и „Труден за убиване“, а после Лий започна да организира срещи с читатели в моята книжарница, „Мистириъс Букшоп“, в Ню Йорк. Той беше изключително любезен с всички и аз се наредих сред феновете, на които компанията му доставяше истинска наслада. Минаха години и станахме приятели.

Именно заради това приятелство и непоколебимата ми лоялност към романите за Джак Ричър реших да направя нещо специално. Попитах Лий какво ще каже, ако „Мистириъс Букшоп“ преиздаде поредицата в елегантно лимитирано издание. Щях да използвам хартия с мраморен ефект за кориците, кожени гръбчета със златни букви, луксозна хартия за страниците. Тиражът на всеки том щеше да бъде ограничен до 100 екземпляра, номерирани и подписани от Лий, плюс още 26 бройки за рекламни цели. Номерацията на тези 26 бройки щеше да бъде буквена вместо цифрена, щяхме да използваме буквите от А до Z, а това на свой ред щеше да ги направи още по-ексклузивни.

После изникна най-трудният въпрос: Ще се съгласи ли Лий да напише нов предговор към всяка книга, в който да опише генезиса на историята, да разкаже къде е бил, какво е правил, какво е мислил, какво е чувствал, как се е спрял на едно или друго заглавие в контекста на цялата поредица? Лий заяви, че харесва идеята и с радост ще се включи. Единственият въпрос беше какъв цвят да изберем за кориците. Спряхме се на тъмнозелено, но екземплярите с буквена номерация щяха да имат черни корици.

Не знаех какво да очаквам, когато на имейла ми пристигна първият предговор. През годините съм се обръщал с молба към мнозина автори да напишат предговор към роман или сборник и много от тези текстове са били увлекателни, задълбочени, елегантни. Други изглеждаха написани набързо, кратки и повърхностни. Беше ясно, че авторът просто е изпълнил своето задължение, нищо повече.

Възможността Лий да напише някакъв банален текст не ме изпълваше нито с нетърпение, нито със страх. Той просто не прави така. Но се притеснявах, че може да ми изпрати една-две странички, в които просто да се плъзне по повърхността и да не предостави достатъчно непубликуван материал, който да задоволи и развълнува хората. Аз бях първият читател на тези текстове. Останах доволен, развълнуван, облекчен. А след първия не изпитах повече никакви притеснения.

Както сте забелязали вече – все пак сте стигнали до послеслова към книгата, която току-що сте прочели, – Лий излага своите спомени и размисли със същата лекота, с която пише разкази и романи. Твърде лесно би било да поднесе репортажни текстове, изпълнени със сухи факти. Но не, ако прочетете дори само един ред, посветен на дата или локация, ще установите, че той звучи също толкова гладко, както и най-трогателната песен от блус китарата на Джон Литълджон.

Тези миниесета, посветени на приключенията на Джак Ричър, толкова ми харесаха, че намерих за логично да ги събера в отделна книга. До момента този оригинален поглед зад кулисите на световните бестселъри на Лий беше достъпен едва за сто двама и шестима щастливци. Време беше да ги споделим с всички останали.

Тази книга е резултатът.

Ото Пенцлър
февруари 2025, Ню Йорк